

POSTANOWIENIE

Dnia 12 stycznia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSN Marek Sychowicz

w sprawie z wniosku M. P. i W. C.

przy uczestnictwie H. S. i S. K.

o ustanowienie drogi koniecznej,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 12 stycznia 2005 r.,

kasacji wnioskodawców od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 6 kwietnia 2004 r., sygn. akt I Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 27 listopada 2003 r. Sąd Rejonowy w S. oddalił wniosek M. P. i W. C. o ustanowienie drogi koniecznej przez południową część działki uczestnika postępowania H. S. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że od daty wydania przez Sąd Rejonowy w S. w dniu 22 kwietnia 1999 r. postanowienia oddalającego wniosek poprzednika prawnego wnioskodawców o ustanowienie drogi koniecznej w taki sam sposób, nie zaszły na nieruchomościach żadne zmiany, które uzasadniałyby obecnie uwzględnienie wniosku. Powołując się na opinię biegłego geodety, Sąd Rejonowy stwierdził, że wnioskodawcy posiadają bezpośredni dostęp do drogi publicznej, choć jest on utrudniony przez wybudowanie stodoły i nowego budynku mieszkalnego. Nie może to

jednak w ocenie Sądu stanowić podstawy z art. 145 k.c. do uwzględnienia wniosku, bowiem wnioskodawcy dokonując zabudowy bez stosownych zezwoleń sami sobie utrudnili dojazd do drogi publicznej.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 6 kwietnia 2004 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację wnioskodawców wskazującą na naruszenie art. 227 i 233 § 1 k.p.c. oraz zarzucającą nie wyjaśnienie istotnych okoliczności faktycznych sprawy przez pominięcie zarówno bezspornych faktów, takich jak postawienie przez uczestnika płotu uniemożliwiającego wnioskodawcom wyjazd na drogę publiczną, jak i bezpodstawne oddalenie ich wniosków dowodowych o przesłuchanie świadka i uczestników postępowania oraz dopuszczenie dowodu z opinii biegłego do spraw gospodarczych.

Sąd drugiej instancji uznał, iż Sąd Rejonowy dokonał prawidłowej oceny materiału dowodowego. Podzielił także jego stanowisko, że działka wnioskodawców ma dostęp zarówno do drogi publicznej, jak i drogi gminnej a jeśli jest to dostęp utrudniony, to na skutek dokonania przez nich zabudowy bez stosownych zezwoleń, co nie daje podstaw do żądania ustanowienia drogi koniecznej przez działkę uczestnika. Sąd Okręgowy stwierdził także, iż stan na gruncie nie uległ zmianie od 1999 r. a jedynie uczestnik wybudował na swojej nieruchomości ogrodzenie, nie naruszając tym uprawnień innych osób, zaś wnioskodawcy nie podjęli żadnych działań, by usprawnić komunikację na swojej działce.

W kasacji opartej na obu podstawach wskazanych w art. 393¹ k.p.c., wnioskodawcy w ramach pierwszej podstawy zarzucili naruszenie art. 145 k.c. przez błędną wykładnię, zaś w ramach drugiej podstawy naruszenie art. 227 i art. 233 §1 k.p.c. w wyniku zaakceptowania przez Sąd odwoławczy bezpodstawnego oddalenia wniosków dowodowych przez Sąd pierwszej instancji oraz rażącego naruszenia zasad oceny dowodów przy ustalaniu, że nieruchomość wnioskodawców posiada dostęp do drogi publicznej, ograniczony w wyniku ich samowoli budowlanej oraz że nie zaszły żadne zmiany na gruncie, które uzasadniłyby ustanowienie drogi koniecznej.

Wnosili o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz ewentualnie także postanowienia Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania albo zmianę postanowień Sądów obu instancji i uwzględnienie wniosku oraz zasądzenie w obu przypadkach na rzecz wnioskodawców kosztów postępowania za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności wymagają rozważenia zarzuty kasacji odnoszące się do naruszenia przepisów postępowania, bowiem ocena prawidłowości zastosowania prawa materialnego możliwa jest jedynie przy stwierdzeniu, że stan faktyczny, będący podstawą zastosowania przepisów prawa materialnego, został ustalony prawidłowo, przy zachowaniu wymogów procedury cywilnej.

W rozpoznawanej sprawie tak nie jest, bowiem trafnie skarżący zarzucają przede wszystkim rażące naruszenie przez Sądy obu instancji art. 227 k.p.c. przez bezpodstawne oddalenie ich wniosków dowodowych oraz nie odniesienie się Sądu drugiej instancji do zgłoszonych w apelacji zarzutów w tym przedmiocie, co stanowi także naruszenie art. 378 § 1 k.p.c.

Uchybienie to miało istotny wpływ na wynik sprawy, bowiem doprowadziło do nie wyjaśnienia okoliczności faktycznych o zasadniczym znaczeniu dla jej rozstrzygnięcia.

Pełnomocnik wnioskodawców w piśmie procesowy z dnia 19 listopada 2003 r. wnosił o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka M. K. oraz dowodu z opinii biegłego do spraw gospodarczych celem wykazania, że wnioskodawcy mają dostęp do drogi publicznej tylko szlakiem wskazanym w opinii biegłego geodety. Sąd Rejonowy oddalił ten wniosek nie uzasadniając w żaden sposób swojego stanowiska w tym przedmiocie, podobnie jak oddalił i nie uzasadnił dlaczego, zgłoszony przez pełnomocnika wnioskodawców na rozprawie w dniu 27 listopada 2003 r. wniosek o dopuszczenie dowodu z przesłuchania uczestników postępowania i postanowił dowód ten pominąć, choć dopuścił już go na rozprawie w dniu 14 października 2003 r. Stanowi to nie tylko rażące naruszenie art. 227 k.p.c., uniemożliwiające stronie wypełnienie jej podstawowego obowiązku procesowego, jakim jest konieczność udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, lecz również naruszenie art. 217 k.p.c. Jak wielokrotnie wskazywał już Sąd Najwyższy, niedopuszczalne jest oddalenie wniosków dowodowych strony, jeżeli okoliczności, na jakie dowody powołano, nie zostały wyjaśnione z wynikiem zgodnym z twierdzeniami strony, która dowód zgłosiła. Narusza to bowiem podstawowe prawo procesowe strony oraz jej obowiązek wykazania faktów, z których wywodzi swoje roszczenia i prowadzi do nie wyjaśnienia okoliczności faktycznych sprawy istotnych dla jej rozstrzygnięcia, co z kolei z reguły prowadzi do wadliwego zastosowania prawa materialnego (porównaj między innymi orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1950 r., C 223/50, OSN 1950/1/2, z dnia 19 września 1969 r. II CR 308/69, OSNCP 1970/7-8/130, z dnia 12 października 1972 r. II CR 388/72, nie publ.).

W rozpoznawanej sprawie wniosek o ustanowienie drogi koniecznej oparty był na twierdzeniu, że od chwili wydania przez Sąd Rejonowy w S. w 1999 r. postanowienia o oddaleniu takiego samego wniosku, uległy zmianie okoliczności faktyczne i stan na gruncie w wyniku wybudowania przez uczestnika w 2002 r. płotu, który uniemożliwia wnioskodawcom wyjazd na mostek prowadzący na drogę publiczną. Z uwagi na to, że ustalenie, iż wnioskodawca ma dostęp do drogi publicznej właśnie przez ten mostek, stanowiło podstawę oddalenia wniosku w 1999 r., ustalenie okoliczności faktycznych stanowiących podstawę nowego wniosku, było istotą obecnego sporu i bez ich wyjaśnienia niemożliwe było jego prawidłowe rozstrzygnięcie. Ustalenia i ocenę Sądów obu instancji, iż żadnych zmian na gruncie od 1999 r. nie było a ustawienie płotu przez uczestnika nie utrudnia wnioskodawcom wyjazdu na drogę publiczną, należy uznać nie tylko za całkowicie dowolne, jako nie oparte na jakichkolwiek dowodach, lecz także sprzeczne z jedynym przeprowadzonym w sprawie dowodem, jakim jest opinia biegłego geodety H. S. Stwierdził on bowiem, iż dostęp z drogi głównej na południową część działki wnioskodawców jest niemożliwy nie tylko ze względu na zabudowania wzniesione przez wnioskodawców (które istniały już w 1999 r.), lecz również z uwagi na postawienie przez uczestnika postępowania trwałego ogrodzenia, którego wówczas nie było, zaś dostęp z działki wnioskodawców do drogi gminnej jest niedogodny ze względu na szerokość tej drogi wynoszącą miejscami tylko 2 metry. W świetle tak sformułowanej opinii biegłego, ustalenia Sądów obu instancji, poczynione z powołaniem się na tę opinię, iż nieruchomości wnioskodawców posiada odpowiedni dostęp do drogi publicznej a ogrodzenie postawione przez uczestnika nie ogranicza tego dostępu, należy uznać nie tylko za dowolne, lecz także za poczynione z naruszeniem zasad oceny dowodów wskazanych w art. 233 § 1 k.p.c., co słusznie zarzucają skarżący. Zasady te bowiem wymagają przede wszystkim rzetelności przy ocenie każdego dowodu a ocena wskazanej wyżej opinii biegłego dokonana przez Sądy obu instancji pozbawiona jest tej cechy, skoro doprowadziła do rezultatu sprzecznego z treścią opinii.

Z uwagi na to, że uzasadnione okazały się zarzuty kasacji naruszenia przepisów postępowania dotyczących zasad ustalania stanu faktycznego sprawy, ustalona przez Sądy obu instancji podstawa faktyczna rozstrzygnięcia musi być uznana za ustaloną wadliwie, co nie pozwala na merytoryczną ocenę kasacyjnego zarzutu naruszenia prawa materialnego- art. 145 k.c. Dopiero bowiem prawidłowe ustalenie istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy stanu faktycznego, bez naruszenia zasadniczych w tym

przedmiocie przepisów postępowania, pozwoli na prawidłową ocenę materialnoprawną wniosku o ustanowienie drogi koniecznej, w świetle regulacji zawartej w art. 145 k.c.

Biorąc wszystko to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ § 1 kpc uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 393¹⁹ k.p.c.).